

Hamar Middelalderfestival

Hverdagsliv i
Hamar kaupangen

8.-10. juni 2018

Hverdagsliv i Hammarkaupangen

Program

for Middelalderfestivalen paa
Domkirkeodden, Hammer by
8. til 10. juni anno 2018

Innhold

Praktisk informasjon	3	«To tårn tett i tett»	28
Heldagsaktiviteter	5	«Hvem lagde gjenstandene	
Program	6	de brukte?»	29
Dette skjer under festivalen:		Ølbrygging ved Ølstua	29
Prinsesseskole	13	«Fra innerst til ytterst	29
Kong Håkons Ridderskole	13	Kunsthåndverkernes catwalk	29
Kong Håkons Fekteskole	13	Mesterborgerparade	30
Håndverksaktiviteter for barn	14	Mesterborgerkåring	30
Audiens hos kongen	14	Av- og påkledning av ridder	
Hesteridning for barn	14	og demonstrasjon av rusting	30
Middelalderleker	14	Demonstrasjon av krigsbuer!	32
Skrivestue	14	«Lanseknekt – venn eller fiende?»	32
Spillteltet	15	Kong Håkons Ridderturnering	32
«Gotlandske sagn og eventyr»	16	Langbueskyting	33
«Krajskurs i drage»	16	Bueekspert på tre steder	33
Ridderselskapet Mentholatum	16	Tribus Sagittarii – Finale!	33
Magikeren Arkadia	17	«The Battle of the Odd»	33
Trix	17	Frilansene	34
«De tre små grisen»	18	Vikingleir	34
«Erbare Nonner og		Mjøsen Lange og Olav Kvite	34
nidkjære Brødre»	18	Det Søndenfjeldske Frivillige	
Ildshow	18	Musqueteer Corps	34
«Drottningspeglen»	20	Hirdsamling	36
Canardus Horribilis	21	Castra Vita	36
Musicantus	21	Middelalderforeningen	36
Sølja	22	Arte Factum	36
Domkirkeoddens guider	22	Stemningsskapere	36
«Skapelsen»	22	Stange Husflidslag	37
Gjøvik Spelemannslag	22	De Munnfulle	37
«At være hverken paakledt		Dansekompaniet Extend	37
eller nøgen»	25	Turnekompaniet	37
Omvisninger i Urtehagen	25	Pilegrimssenter Hamar	37
«Pest i borgen»	26	Vertshuset «Den gyldne Odde»	38
«Hamarkjolen del II»	26	Jomfru Karines Ølstue	38
Kalkbrenning	27	Venneforeningen	38
Myntslaging	28	«Biskop Mogens Bistro»	39
«Sekulær bebyggelse i tre og stein		Biskopens marked og	
ved Bispeborgen i Oslo»	28	håndverkerne på markedsplassen	39

NB: Vi tar forbehold om at programmet kan bli endret.

Tema for festivalen i 2018 er «Hverdagslivet i kaupangen og borgen».

I over 400 år var det et yrende folkeliv i biskopens borg og Hamarkaupangen. Hvem var menneskene som bodde her og hva arbeidet de med? Hvordan levde, bodde og tenkte de?

I år er det hverdagsmennesket i middelalderen som står i fokus.

Håndverkerne, tjenestejentene, bønder og fiskere, skrivere og gjøglere, ungene og de gamle. Vanlige menn og kvinner som hadde sitt liv og levned akkurat her hvor vi i dag arrangerer festivalen.

På det som i dag er Domkirkeodden finner vi både synlige og usynlige historiske spor etter de som bodde her ute. Årets festival er en hyllest til disse menneskene.

Magne Rugsveen
Avdelingsdirektør
Anno Domkirkeodden

Ranveig Nordbryhn
Festivalsjef

Praktisk informasjon

Åpningstider:

Fredag 8. juni kl. 19–24

Ølstua er åpen

Lørdag 9. juni kl. 12–01

Markedet stenger kl. 19.

Konsert med Ingrid Bjørnov

og Collegium Vocale i Hamardomen kl. 19.30

Ildshow: «Eldstorm» kl. 23.15

Søndag 10. juni kl. 12–17

Kåring av «Mesterborger» kl. 13.00

Inngangsbilletter:

Barn (6-15)	100,-
Honnør/Student	150,-
Voksen	190,-
Familiebillett	530,-
Liten familie	340,-
Festivalpass	340,-
Festivalpass familie	830,-
Ildshowet lørdag:	
Inngang	80,-
Med festivalbillett/-pass	50,-
Med deltakerbevis	30,-

Program 2018

Fredag

19.00–24.00 Fest for almuen i Ølstua

19.30	Idisi i Ølstua	21.30	Musicantus , musikk i Ølstua
20.00	Hvem kan slå smeden?
Håndbakkonkurranse i Ølstua	22.30	Trix , gjøglerier i Ølstua
20.30	Magikeren Arkadia , i Ølstua	23.15	Ramashang , musikk i Ølstua

Lørdag

— 12.00 —

- 12.00 **Festivalen og markedet åpner!**
Velkommen til «Alle sansers festival»! Her kan du både se, smake, høre, lukte og ta på middelalderen!
- 12.00 **Åpningsparade**
fra Hamar sentrum
- 12.15 **York Waits**,
musikk på markedet
- 12.30 – 15.00 **Prinsesseskole**, ved middelalderforeningens leir
- 12.30 **Omvisning og mini-konsert** v/Domkirkeoddens guider i Hamardomen
- 12.30 **Omvisning i Urtehagen**, v/Hildur Hauksdottir
- 12.30 **Påkledning av rustning**, v/Ola Onsrud, ved Middelalderforeningens leir
- 12.30 **Myntmesteren slår!**
Demonstrasjon av myntslaging ved Urtehagen

— 13.00 —

- 13.00 **Kong Håkons Ridderskole**
ved Middelalderforeningens leir. Aldersgrense 5–10 år
- 13.00 **Gjeteren Pierre**,
eventyr i Lindelunden
- 13.00 **«Fra innerst til ytterst – påkledning av en Tudorlady»** ved Ine Aasen,
foredrag i Aulaen
- 13.15 **Idisi**, musikk på markedet
- 13.15 **Magikeren Arkadia**,
i Storteltet
- 13.30 **Sverdkamp** med Castra vita
på markedet
- 13.30 **Håndverksaktiviteter** for barn,
middelalderforeningens leir
- 13.30 **«De tre små griser»**,
teater i Lindelunden
- 13.45 **Sølja**, danser ved Urtehagen
- 13.45 **Musicantus**,
synger i Hamardomen

— 14.00 —

- 14.00 **Audiens hos Kong Håkon 6.**
og hans adelsfølge, ved Middelalderforeningens leir
- 14.00 **«Kræsjkurs i Drage»**
teater i Lindelunden
- 14.00 **«Lanseknegt – venn eller fiende?»**
foredrag og demonstrasjon ved hovedinngangen
- 14.00 **Omvisning i Urtehagen**,
v/Hildur Hauksdottir
- 14.15 **Ramashang**,
musikk på markedet
- 14.15 **«To tårn tett i tett»**
ved Kristian Reinfjord,
foredrag i Aulaen
- 14.30 **Gjøglergruppen Trix**,
gjøgler i Storteltet
- 14.30 **Kunsthåndverkernes Catwalk**, i Hamardomen
- 14.30 **1300-talls blankvåpenkamp i rustning**, ved Middelalderforeningens leir
- 14.45 **Musicantus**,
synger på markedet

— 15.00 —

- 15.00 **Kong Håkons Fekteskole**,
ved Middelalderforeningens leir. Aldersgrense 10–15 år
- 15.00 **«De tre små griser»**,
teater i Lindelunden
- 15.00 **Omvisning i Urtehagen**,
v/Hildur Hauksdottir
- 15.00 **York Waits**,
musikk på markedet

- 15.00 **Myntmesteren slår!**
Demonstrasjon av myntslaging ved Urtehagen
- 15.15 **«Sekulær bebyggelse i tre og stein ved Bispeborgen i Oslo»** ved Kristine Ødeby,
foredrag i Aulaen
- 15.15 **Idisi**, musikk i Storteltet
- 15.30 **Sølja** danser ved Urtehagen
- 15.30 **Demonstrasjon av krigsbuer**,
Turneringsplassen
- 15.45 **Gjeteren Pierre**,
eventyr i Lindelunden
- 15.45 **«Pest i borgen»** ved Arne Borg, kåseri i Borgstua
- 15.45 **«Drottningspegelen»**,
danseteater i Hamardomen

— 16.00 —

- 16.00–18.00 **Prinsesseskolen**
fortsetter
- 16.00 **Kong Håkons Ridderskole**
ved Middelalderforeningens
leir. Aldersgrense 5–10 år
- 16.00 **«Hamarkjolen II»**
ved Torunn Meyer,
foredrag i Aulaen
- 16.00 **Håndverk for barn,**
i middelalderforeningens leir
- 16.00 **Sverdkamp** med Castra Vita
på markedet
- 16.00 **Ramashang,**
musikk på markedet
- 16.15 **Ridderselskapet Mentolatum,**
Ridderturnering for barn,
markedet
- 16.30 **Omvisning i Urtehagen,**
v/Hildur Hauksdottir
- 16.30 **Magikeren Arkadia,**
på markedet
- 16.30 **York Waits,**
musikk i Storteltet
- 16.30 **Omvisning og minikonsert**
ved Domkirkeoddens guider
i Hamardomen

— 17.00 —

- 17.00 **Kong Håkons Ridder-**
turnering, turneringsplassen
- 17.30 **Gjøglergruppen Trix,**
gjøgler på markedet
- 17.30 **«Erbare Nonner og**
nidkjære Brødre»,
skuespill i Urtehagen

- 17.30 **«Kræsjkurs i Drage»,**
teater i Lindelunden
- 17.30 **York Waits,**
musikk i Hamardomen

— 18.00 —

- 18.00 **Idisi,** musikk på markedet
- 18.00 **Tribus Sagittariis,** bueskyter-
turnering: innledende runder
ved Storhamarbygningen
- 18.00 **Audiens hos Kong Håkon 6.**
og hans følge, og avkleddning
av rustning, ved Middelalder-
foreningens leir
- 18.30 **Magikeren Arkadia,**
i Ølstua

— 19.00–01.00 —

- 19.00 **Ramashang,** musikk i Ølstua
- 19.30 **«Konsert for gråtekor og**
tåreperse», med Ingrid
Bjørnov og Collegium
Vocale, i Hamardomen
- 20.15 **Sagoberettaren Pierre,**
eventyrfortelling for voksne
i Ølstua
- 21.00 **Canardus Horribilis,**
musikk i Ølstua
- 22.00 **Idisi,** musikk i Ølstua
- 23.15 **«Eldstorm»:** ildshow med
Trix på turneringsplassen
- 24.00 **Ramashang** avslutter kvelden
med musikk i Ølstua

Söndag

— 12.00 —

- 12.00 **Festivalen og markedet åpner**
- 12.00 **Sverdkamp** med Castra Vita
ved markedet
- 12.00 **Påkledning av rustning,**
v/Ola Onsrud, ved Middel-
alderforeningens leir
- 12.00 **Omvisning og minikonsert**
i Hamardomen
v/Domkirkeoddens guider
- 12.00 **Omvisning i Urtehagen**
v/Hildur Hauksdottir
- 12.00 **«Fra innerst til ytterst**
– påkledning av en Tudor-
lady» ved Ine Aasen,
foredrag i Aulaen
- 12.00 **Gjeteren Pierre,**
eventyr i Lindelunden
- 12.00 **Ramashang,**
musikk på markedet

- 12.30 **Kong Håkons Ridderskole,**
ved Middelalderforeningens
leir. Aldersgrense 5–10 år
- 12.30 **Prinsesseskolen åpner,** ved
Middelalderforeningens leir
- 12.30 **Magikeren Arkadia,**
i Storteltet
- 12.30 **Håndverk for barn,**
i Middelalderforeningens leir
- 12.30 **Schola Instrumentalis,**
markedet
- 12.30 **«Erbare Nonner og**
nidkjære Brødre»,
skuespill i Urtehagen
- 12.30 **Barnekorene Poco á poco,**
Amabile, Romedal barne-
kor og Vang kirkes barne-
kor, syngespill i Hamardomen
- 12.45 **Mesterborgerparade**
fra Hedmarkstunet

— 13.00 —

- 13.30 **Kåring av Hammer By's Mesterborger 2018**
i Borggården
- 13.15 **Idisi**, musikk på markedet
- 13.15 **Musicantus**,
konsert i Hamardomen
- 13.15 **Demonstrasjon av krigsbuer**,
Turnersplassen
- 13.15 **Myntmesteren slår!**
Demonstrasjon av mynt-
slaging ved Urtehagen
- 13.30 **«Kræsjkurs i Drage»**
Teater i Lindelunden
- 13.30 **Audiens hos Kong Håkon 6.**
og hans følge, ved Middel-
alderforeningens leir
- 13.30 **«At være påkledt eller
nøgen – om nattesøvn
og andre gjenvordigheter»**,
ved Laila Grastvedt,
foredrag i aulaen
- 13.45 **Barnekorene Poco á poco,
Amabile, Romedal barne-
kor og Vang kirkes barne-
kor**, syngespill i Hamardomen
- 13.45 **Sølja** danser ved Urtehagen

— 14.00 —

- 14.00 **1300-talls blankvåpenkamp
i rustning**, ved Middelalder-
foreningens leir
- 14.00 **Omvisning i Urtehagen**,
v/Hildur Hauksdottir
- 14.00 **York Waits**,
musikk på markedet

- 14.00 **«Pest i borgen»** ved Arne
Borg, kåseri i Borgstua
- 14.00 **Sverdkamp** med Castra Vita
på markedet
- 14.00 **Gjøglergruppen Trix**,
gjøgler i Storteltet
- 14.15 **«Drottningspegelen»**,
danseteater i Hamardomen
- 14.15 **«De tre små griser»**,
teater i Lindelunden
- 14.30 **Tribus Sagittariis**, finale i
historisk bueskytterturnering,
Borggården
- 14.30 **Kong Håkons Fekteskole**,
ved Middelalderforeningens
leir. Aldersgrense 10–15 år
- 14.30 **Håndverk for barn**,
i middelalderforeningens leir
- 14.45 **Schola Instrumentalis**,
konsert i Hamardomen

— 15.00 —

- 15.00 **Musicantus**, synger i Storteltet
- 15.00 **«Ærbare Nonner og
nidkjære Brødre»**
skuespill i Urtehagen
- 15.00 **Magikeren Arkadia**,
på markedet
- 15.00 **Ramashang**,
musikk på markedet
- 15.00 **«Hvem lagde gjenstandene
de brukte? Håndverk i
middelalderbyen»**
ved Petter Molaug,
foredrag i Aulaen

- 15.15 **York Waits**,
konsert i Hamardomen
- 15.15 **Ridderselskapet Mentolatum**,
Ridderturnering for barn,
markedet
- 15.30 **Kong Håkons Ridderskole**,
ved Middelalderforeningens
leir. Aldersgrense 5–10 år

15.37 «**The Battle of the Odd
anno 1537**» Stort historisk
slag på turneringsplassen

— 16.00 —

- 16.00 **Gjøglergruppen Trix**
gjøgler på markedet
- 16.00 **Omvisning i Urtehagen**,
v/Hildur Hauksdottir

- 16.00 **Idisi**, musikk på markedet
- 16.00 **Schola Instrumentalis**,
musikk i teltet
- 16.15 **Gjeteren Pierre**, eventyr-
fortelling i Lindelunden
- 16.15 «**Hamarkjolen II**»
ved Torunn Meyer,
foredrag i Aulaen
- 16.15 «**Lanseknekt**
– venn eller fiende?»
foredrag og demonstrasjon
ved hovedinngangen
- 16.30 **Audiens hos Kong Håkon 6.**
og hans følge og avledning
av rustning, ved Middelalder-
foreningens leir
- 16.30 **Canardus Horribilis**
og **Extend**, avslutter festivalen
med sang, musikk og dans
i Hamardomen

NB: Vi tar forbehold om at programmet kan bli endret.

Dette skjer under festivalen:

BARNEAKTIVITETER

Prinsesseskole

Hvem har vel ikke en gang i løpet av livet drømt om å være prinsesse?

Historien er full av prinsesser, og på middelalderfestivalen har du sjansen til å bli prinsesse for en dag. I årenes løp har mange stolte småprinsesser gått ut fra middelalderfestivalens prinsesseskole med diplom i hånda. Det er nemlig litt av en kunst og mye en må lære for å være en riktig prinsesse.

De som deltar på vår prinsesseskole får krone på hodet og fin kjole, lærer å vinke riktig og kysse frosker.

Kong Håkons Ridderskole

I Norge var ridderne kongens fremste menn. Deres oppgave var å bistå kongen i å styre og forsvare landet.

Derfor måtte de beherske sine våpen til hest og til fots, samt kjenne loven og lede andre. På ridderskolen tester kong Håkon deltakerne om de er verdige til å bli hans riddere. De får prøvd sine ferdigheter med våpen, avlegger ed om troskap til kongen og får sitt ridderbrev.

Aldersgrense 5 til 10 år.

Kong Håkons Fekteskole

Fekteskolen foregår på ridder-skolearenaen. Deltakerne får en kort innføring i bruk av sverd på middel-

aldervis av kongens riddere. Deretter vil lederen for fekteskolen la dem få øve seg mot hverandre. For deltakernes sikkerhet brukes lateks-sverd med myke kanter, som kjennes ut som ekte sverd.

Aldersgrense 10 til 15 år.

Håndverksaktiviteter for barn hos Middelalderforeningen

I leiren til Middelalderforeningen kan du i år få prøve deg på både spikking, toving, karding og spinning.

Audiens hos kongen

Har du lyst til å møte selveste Kong Håkon 6. og hans følgesvenner av staute riddere og skjønne jomfruer? Ta deg en tur ned til Ridderskolearenaen hvor kongen og hans adelsfølge holder hoff. Kanskje kan du til og med ta en «middelalderselfie» med en ridder?

Hesteridning for barn

Snille islandshester fra Øvre Vang kjøre- og rideklubb står klare til å ta deg med på tur!

Middelalderleker

Rundt omkring på markedet finner du leker, som barna lekte med i middelalderen. Her kan du prøve både styler og putekamp på stokk!

Skrivestue

I middelalderen var skrivekunst en ettertraktet ferdighet. Munken og hans medhjelpere fra katedralskolen kan lære deg å skrive med blekk og ekte fjærpenn!

Spillteltet

Kom inn i teltet og spill brettspill og andre spill på ekte middelaldervis! Hvis du ikke har spilt Hnefatafl før, har du sjansen nå!

Biskopens vakter koste seg også med både brettspill og terningspill når de hadde fri, og her på Hamar har vi funnet både spillebrikker og terninger. Mange av disse spillene har gått i glemmeboken, mens andre kjenner vi fremdeles reglene til.

Ta med hele familien og ha en finfin stund i spillteltet i Lindelunden!

Fra museets magasin

Garnsøkke og Fiskekroker

Flere gjenstander fra Hamar-kaupangen forteller om mjøsfiske. Det er gjort utallige funn av små og store fiskekroker i kobberlegering og garnsøkker av stein. Hamarkroniken forteller om salg av fisk på stranda.

Hamarbiskopen hadde egne fiskedammer. Utgravninger i bispeborgen har vist at fisk sto på biskopens meny. Det er funnet flest funn av bein fra ferskvannsfisk, men også saltvannsfisk.

TEATER OG GJØGLERIER

Gycklaren Geten og gjeteren Pierre

«Gotlandske sagn og eventyr»

Den gotlandske «Geten», som ble kongelig hoffnarr i fjor, har atter tatt seg over berg og dal for å underholde folket i Hamar. Gul og grønn, litt gæren, men akk så snill. Får man øye på ham i folkehavet er det bare å komme bort for å hilse på. Han biter ikke! (Bare av og til.)

I år har også gjeteren hans funnet fram til Hamar. Mest av alt for å finne igjen den rømte geita si. Når han tar seg en pause i letingen, elsker gjeteren å fortelle eventyr og sagn fra hjemøya Gotland for alle som vil høre.

Teater B@rt

«Kræsjkurs i drage»

Liker du lange historier på kort tid? Har du dårlig humor? Teater B@rt ved Victoria Gulliksen og Thor Einar Johnsen gir deg lynrask opplæring i drageraser, dragers historie og andre historier.

Familieteater for alle aldre!

Ridderselskapet Mentolatum

«Ridderturning for barn, og generell moro og fantestreker».

Fra de dype, norske skoger kommer de sterkeste, klokeste og mest fryktløse ridderne du kan tenke deg. Mentolatum er her for å underholde deg med sin storslåtte forestilling. Kjenn bakken riste, føl hjertet

briste. Kom og se et show du sent vil glemme, med tapre riddere og makeløse hester!

Magikeren Arkadia

Arkadia er magiker, sjonglør, utbryter, gjøgler og hykler. Alt på en gang, i skjønn forening. Hans forestillinger handler om magi og humor der det sistnevnte er den viktigste ingrediensen.

I april 2018 ble han svensk mester i trylling og magi!

Trix

Trix er et velkjent innslag under Hamar Middelalderfestival. Gjøglergruppen fra Sverige har holdt det gående med sin halsbrekkende akrobatikk og gjøglerier siden 1997.

Fra museets magasin

Pilgrimsmerke

Fra Hamarkaupangen har vi tre pilegrimsmerker fra den svenske helgenen Birgitta (1303-1373). Hun etablerte Vadstena kloster og ble gravlagt der. Dette stedet ble et pilegrimsmål.

Pilegrimsferden var en reise for å oppsøke en helgens grav. Pilegrimsmerket er et bevis på at man hadde besøkt et slikt gravsted. Hver helgen hadde sitt unike pilegrimsmerke.

Fra Hamarkaupangen gikk pilegrimsveiene nordover til Sankt Olavs grav i Trondheim, eller østover til Vadstena.

Teater Fabel og Erlend Tveite

«De tre små griser»

Det var en gang en grisemor som hadde tre små grisunger. Da de ble store, var det blitt flere munnar å mette enn grisemor klarte. Hun bestemte seg for å sende dem ut i verden for å søke lykken. En vakker dag dro grisene av gårde.

Vi følger de tre små grisebrødrene på deres vei for å søke lykken. Men aller først vil de bygge seg eget hus!

Teater Fabel, ved Inger Merethe Johnsen, har med seg Erlend Tveite. De gjenforteller den tidløse fortellingen om de tre små grisene ved hjelp av dukker og en stor stygg ulv...

Urtehageskuespillet

«Ærbare Nonner og nidkjære Brødre»

Helt uventet kommer det melding fra Erkebiskopen om at nonneklos-

teret på Hamar skal flyttes til Oslo. I stedet skal det opprettes et kloster for munkar i Kaupangen.

Både Abedissen og Broder Antonio blir fortvilet. Abedissen mister makt og innflytelse, Broderen mister nonnene...

Selv om de har ulike motiv, går de sammen for å forsøke å reversere beslutningen.

Ildshow

Trix' nye forestilling «Eldstorm» inviterer deg inn i en brennhet opplevelse. Mennesket møter naturkreftene og blir dratt med i en glohet, forførende dans. Med virvlende flammer, halsbrekkende nummer og spesialskrevet musikk av Jonas Färnlöf, speiler «Eldstorm» naturens fenomener. «Eldstorm» tar for seg de store spørsmålene, om menneskets herjing med natur og miljø,

gjennom å beskrive vår samtid i en magisk eksplosjon av kaos, orden og ettertanke!

Fra mušeet's magasin

Pærevektlodd

Vektredskaper

Både varer og penger ble veid i middelalderen. Skålvekten veide små og lette ting. Bildet viser vektarmen til ei skålvekt fra Hamarkaupangen. De sammenleggbare skålvektene var svært dekorative. De besto av en balansearm med to metallskåler som hang ned i hver av endene. Når det var like mye vekt i begge skålene, var vekten i balanse.

Til skålvekten hørte et sett med vektlodd. Fra Hamarkaupangen har vi over 300 vektlodd og deler til flere skålvekter.

Balansearm til skålvekt

Foreningen for Magisk Scenekunst

«Drottningspeglen»

Dette danseensemble viser skyggespillet mellom Dronningmoren og hennes datter. Stykket er en blanding av dans, tromming, skuespill og poetiske framføringer med gnist, og litt kjærleik på slutten.

Foreningen for Magisk Scenekunst ønsker å inspirere til selvutvikling gjennom bevegelse og kreative uttrykk.

«Drottningspeglen» er laget av Hanna Adelrose, Turi Tønsager og Cindy Johannessen.

MUSIKK

Ramashang

De fire ville danske guttene kombinerer gjøglerier og middelaldermusikk med godt humør, voldsomt tempo og tonnevis av humoristiske innslag! Hvor enn de befinner seg på festivalen kan vi love god stemning og fantastisk underholdning.

Idisi

For første gang i festivalens historie kan vi presentere et band fra vår store nabo i øst. Jentene i Idisi kommer fra Russlands dype skoger og åpne sletter. Med sekkepiper og trommer vever de et magisk lerret av klang og rytme, som tar opp kampen mot alt som heter stillhet!

York Waits

The York Waits tar navnet sitt fra de gamle bymusikantene i York i England. Helt fra 1300-tallet har Waits-musikerne vært ansatt av ordføreren i York for å underholde folket ved offentlige anledninger. De fungerte

også som vektere og sørget for å vekke byens befolkning hvis noe var i gjære.

Dagens York Waits spiller et bredt repertoar av europeisk musikk, og lager egne arrangementer av populære danser og sanger fra middelalderen. I likhet med sine forgjengere spiller de på typiske instrumenter fra 1500-tallet.

Canardus Horribilis

Eller «Den forferdelige anda», som det betyr på norsk. Canardus Horribilis spiller middelaldermusikk med respektfull respektløshet og bøtteevis av smittende humør!

Hør dem i Ølstua på lørdag og i Hamardomen på søndag.

Musicantus

Vokal- og instrumentalensemblet ble opprettet i 2013 for å delta på middelaldermarkedet på Rollag, og har siden opptrådt på flere middelalderfestivaler og vikingfestivaler. De spiller og synger middel-

Fra museets magasin

Jerpefløyte

På Domkirkeodden er det funnet flere små og korte fløyter fra middelalderen. Dette er en type lokkefløyte som brukes i jakt på en fugl i hønsefamilien, kalt jerpe.

Fløytetypen er en spaltefløyte, som er laget av bly. De mange funnene av jerpefløyter i Hamarkaupangen tyder på jerpejakt var vanlig. Også i dag brukes slike fløyter i jakt.

aldermusikk fra hele Europa. Du kan høre dem synge nydelig kirkelig musikk i Hamardomen og lystige viser på markedet og i Ølstua.

Sølja

Folkedanslaget Sølja har danset middelalderballader hvert år på Domkirkeodden siden 1987. I år er det Bendik og Årolilja, Ung Åslaug, Åslaug Møy og Strid for fred som står på programmet.

Domkirkeoddens guider

Vi presenterer stolt våre museums-guider. De gir omvisninger og minikonsserter med gregoriansk sang og middelaldermusikk i Hamardomen lørdag og søndag.

Barnekorene Romedal barnekor, Amabile, Poco a Poco og Vang kirkes barnekor «Skapelsen»

Under ledelse av dirigent Tone Østli

og pianist Nils Tore Enget besøker barnekorene festivalen. I år framfører de «Skapelsen» i Hamardomen. Skapelsen er et syngespill for barnekor, piano og slagverk av Egil Hovland og Britt Hallqvist. Under festivalen rammer de inn konserten med gregoriansk sang, som tar oss med tilbake til middelalderen.

Gjøvik Spelemannslag

Gjøvik Spelemannslag finner du utenfor Borgstua. Her presenterer de middelalderinstrumenter som er bygget i laget, spiller langeleik og munnharpe, og spikker seljefloyter til ungene.

Schola Instrumentalis

Schola Instrumentalis er et middelalderensemble, som med utgangspunkt i historiske kilder prøver å spille så autentisk middelaldermusikk som mulig.

De spiller på instrumenter som er bygd med utgangspunkt i skulpturer og malerier. Musikken er hentet fra gamle manuskripter. De fleste sangene er opprinnelig på latin, tysk eller katalansk, men de framfører mange av sangene med norsk tekst.

Under festivalen kan du høre melodier fra Carmina Burana og 1400-talls dansemelodier fra Frankrike og Italia.

Ingrid Bjørnov og Collegium Vocale

«Konsert for gråtekor og tåreperse» er en musikalsk odysse gjennom åtte hundre år med snufs og hulk. Reiseledere: Ingrid Bjørnov og Kammerkoret Collegium Vocale.

Musikk har alltid rørt mennesker

til tårer. Fordi den er vakker, fordi den er trist, fordi den rommer så uendelig mange minner om sorg og savn, om latter og glede, om tapt og vunnet kjærlighet.

I «Konsert for gråtekor og tåreperse» gir Ingrid Bjørnov publikum et høyst personlig innblikk i sanger og musikkstykker, som av ulike grunner har fått tårene hennes til å renne i løpet av livet. Hun reflekterer over hvor og når og hvorfor, hvorvidt effekten fremdeles er like sterk, og om den kanskje også deles av publikum.

Med seg på scenen i Hamardomen har Ingrid Bjørnov, foruten et flygel, også kammerkoret Collegium Vocale med sin dirigent Ketil Belsaas, samt en håndplukket strykekvartett.

FOREDRAG OG OMVISNINGER

Laila Grastvedt

«At være hverken paakledt eller nogen – om nattesøvn og andre gjenvordigheter»

Hvordan sov man i middelalderen? Hvilket forhold hadde man til nakenhet, renslighet og fysisk nærhet til andre mennesker? Var forholdet til kropp og eventuelle tabuer det samme som vi har i dag? Virkeligheten kan ha vært ganske annerledes enn vi tror!

Omvisninger i Urtehagen

Hvis du tror at estragon kom til Norge i bernaisesausen, at korianderen ikke hørte hjemme på norske kjøkken før tikka masala, eller at brennesle kun er et plagsomt ugress, da bør du komme på omvisning i Urtehagen. Her viser vi frem disse og andre nyttevekster som folk brukte i middelalderen. Noen

Fra museets magasin

Bronsehesten fra Hamarøya

En gang før 1930 ble det funnet en liten bronsehest med sadel på Storhamarstranda. Den ser ut som et leketøy, men er et sjeldent eksemplar av hesteformede vektlodd fra middelalderen.

Formen kan ha blitt valgt fordi det skulle være vanskelig å fjerne kobber fra loddet, og dermed lure noen i handelen.

av plantene vi snakker om er funnet ved arkeologiske utgravinger i bispeborgen, som ligger et steinkast fra Urtehagen.

Arne Borg

«Pest i borgen»

Høsten 1348 kom pesten til Hamar og Oslo. Vinteren kom og la, bokstavelig talt, hele helvete på is. Hva ville våren 1349 bringe?

Arne Borg tar for seg begynnelsen av den store mannedauen, den fryktede pesten; Svartedauden. Hvilken betydning fikk den egentlig for borgen, kaupangen, gårdene omkring og menneskene som levde der. En skrekkelig historie, men også en historie om enkeltmenneskets evne til å overleve og å gå videre i et samfunn hvor så mange som to tredjedeler av innbyggerne døde. Det var pest i borgen...

Torunn Meyer

«Hamarkjolen del II»

På Domkirkeodden finnes en innrissing av en ung kvinne på en murstein. Kan denne innrissingen vise hvordan en kvinne på Hedmarken kan ha gått kledd i perioden 1490–1550?

I dette foredraget vil Torunn fortelle hva som har skjedd siden i fjor. Hun setter Hamarkjolen inn i et historisk motebilde og ser hvor påvirkningen på designet kan ha kommet

fra. Årets foredrag har hovedvekt på stoff og materiale. Mursteinen er utstilt i Borgporten.

Kalkbrenning

I middelalderen lagde de kalksteinsmørtel selv her i Hamarkaupangen. Kalkstein fra Furuberget og Helgøya ble brent, lesket og blandet med sand fra mjosstranda.

Under festivalen fyrer vi opp i kalkovnen og tar publikum med på en spennende reise fra stein til kalkmørtel.

Fra museets magasin

Kong Christian 2.s klipping

Vi kjenner bare en type mynt som kan ha blitt slått i bispeborgen på Hamar. Den er fra et gjenerobningsforsøk mot Norge i 1531, da Hamarbiskopen allierte seg med eksilkongen Christian 2.

Under krigen var bispeborgen et trygt sted for verdisaker. Biskopen samlet inn kirkesølv for å lage mynt til Christian 2.s soldater. Klippingen ble firkantet fordi den ble klippet ut av et metallbånd. Den inneholder sølv og litt gull, akkurat som kirkesølv.

Men ikke engang mynt av kirkesølv forhindret at eksilkongen og biskopen tapte slaget om Norge. Begge havnet i fengsel og bispesetet ble avviklet.

Myntslaging

Ved siden av kalksteinsovn kan du også se myntmesteren i aksjon. Både Hamarkaupangen og Nidaros hadde sine egne myntmestere.

Under festivalen har vi besøk av Helge Nilsen fra Trondheim, som demonstrerer og forteller.

Kristine Odeby

«Sekulær bebyggelse i tre og stein ved Bispeborgen i Oslo»

Foreløpige utgravningsresultater fra Follobaneprosjektet.

Det siste året har området ved Bispe-

borgen i Oslo vært under utgravning. Blant konstruksjonene som har blitt undersøkt er en steinkjeller, et lafta hus, en bygning med syllsteinsmur og fundamenter til store trehus langs Bispeallmenningen.

Sammenstillingen av all denne nye dokumentasjonen er foreløpig bare i startfasen, men det er liten tvil om at undersøkelsen har brakt med seg en mengde ny kunnskap om hvordan Bispeborgens nærområde var bebygd.

Kristian Reinford

«To tårn tett i tett»

Steinarkitektur og regionale håndverkere i Hamar bispedømme 1250-1500

Som del av konflikten mellom kirke og kongemakt rundt 1250 ble det bygget to store steintårn på Hedmarken. Bygningene, Håkon Håkonssons Mjøskastell i Ringsaker, og biskop Peters tårn i Hamar, er utgangspunkt for forståelsen av monumentalarkitekturs rolle i middelalderen.

Foredraget drøfter spredningen av Hamarbispens bygghytte og hvordan regionale håndverkere påvirket og inngikk i biskopens politikk gjennom Hedmarkens steinarkitektur i middelalderen. Det legges vekt på murhåndverk, bygningenes stiluttrykk og håndverkerens rolle i middelaldersamfunnet.

Petter Molang

«Hvem lagde gjenstandene de brukte?»

Håndverk i middelalderbyen

De første innbyggerne i middelalderbyene kom fra gårder på landsbygda. På storgårdene kunne det være håndverksspesialister, og over-skuddsvarer kunne bli solgt på et marked, slik som det var på Hamar på 1000-tallet. Vi kjenner til omreisende håndverkere fra vikingtid og tidlig middelalder.

I de tidlige byene ble det drevet handel og håndverk, i tillegg til husdyrhold og noe jordbruk. Utover i middelalderen ble håndverksproduksjonen mer og mer profesjonell, og mange kunne drive håndverk på heltid. Det ble dannet laug der medlemmene både hjalp og beskyttet hverandre mot konkurranse fra andre håndverkere.

Ølbrygging ved Ølstua

Se vår Mesterbrygger Arne Robert Eidstuen brygge øl slik de gjorde det i middelalderen. Ølet blir brygget i vedfyrte bryggerpanner med kveik fra Garsoy gård i Vågå.

Ine Aasen

«Fra innerst til ytterst

– påkledning av en tudorlady»

Hvor mange lag består egentlig en tudorkjole fra 1500-tallet av? Ine begynner med underkjolen og kler seg utover, mens hun forteller om de ulike plaggene.

Kunsthåndverkernes catwalk

I mai 2018 åpnet «Anno 1818», en svært spennende utstilling i Storhamarlåven. Kunsthåndverkere fra hele landet ble invitert til å lage en utstilling med verker i tekstil, metall

og tre, fritt inspirert av «Hverdagsliv på 1400- og 1500-tallet». Under festivalen vil de presentere noen av verkene sine i Hamardomen.

Mesterborgerparade

I mesterborgerparaden gjør vi stas på alle de tidligere Mesterborgerne.

Mesterborgerkåring

Hvert år kåres en Mesterborger av Hammer by under Hamar Middelalderfestival. Mesterborgeren har gjort en spesiell innsats for Hamar og Hamarregionen gjennom frivillig arbeid, kulturaarbeid eller har utmerket seg på en annen måte.

Felles for dem alle er at de er entusiaster som er stolte av byen sin og har tro på at det alltid er mulig å få til noe i sitt nærmiljø!

RIDDERAKTIVITETER

Av- og påkledning av ridder og demonstrasjon av rusting

Kom til ridderskolen og se kong Håkon 6. Magnusson sin harnisk eller rusting. Det vil bli fortalt om hvilke ulike lag og deler en harnisk fra andre del av 1300-tallet består av, og hvilken funksjon de har. Harnisken som vises fram er en av de mest komplette rekonstruksjonene som finnes i Norge.

1300-talls blankvåpenkamp i rustning

En ridder i full rustning er godt beskyttet og var på mange måter middelalderens panservogn. Kom til ridderskolen og se hvordan riddere i full rustning bruker ulike våpen når de kjemper mot hverandre, og hvilke kampteknikker de bruker for å nedkjempe motstandere.

Demonstrasjon av krigsbuer!

Buen som krigsvåpen hadde sin storhetstid under Hundreårskrigen og frem til midten av 1500-tallet. I England skulle alle menn over 12 år skyte med bue hver søndag etter kirketid, og på den måten ble en mektig hær skapt. Men hvor effektiv

var buen egentlig? Det frie norske buekompani demonstrerer effekten av krigsbuene.

«Lanseknekt – venn eller fiende?»

Et levende kåseri om lanseknekt-tiden med demonstrasjon av da-tidens våpenteknikk. Kom og hør om livet i en lanseknektthær, våpnene deres, krigene, og kvinnene.

Kong Håkons Ridderturnering

Ved viktige anledninger var det vanlig at middelalderkongene arrangerte ridderturneringer. Her kunne hans riddere trene og vise fram sine fer-digheter med våpen. Samtidig fikk kongen vist folket sin militære makt.

Ridderturneringen er derfor både en maktdemonstrasjon og underholdning for allmuen.

Se kong Håkon samle sine riddere til turnering!

Langbueskyting

Prøv deg som bueskytter på bue-bana til Middelalderforeningen ved Storhamarbygningen. Her kan både store og små få prøve seg!

Tribus Sagittariis

Bueekspert på tre steder

Tribus Sagittariis er en trefestival-sturnering i historisk bueskyting.

Det blir avholdt innledende konkur-ranser i henholdsvis Oslo, Tønsberg og Hamar, med den avsluttende runden på Hamar. For å delta kreves rytterbue eller langbue, historisk drakt og piler i naturmateriale, samt at man er eldre enn ti år.

Tribus Sagittariis – Finale!

Her kan du se landets beste bueskyt-tere fra de innledende rundene i Oslo, Tønsberg og Hamar kjempe om sammenlagtittelen!

«The Battle of the Odd»

Også i år er det duket for kamp på Turneringsplassen nedenfor Hamar-domen. Til lyden av drønnende kanoner og hvinende piler braker to middelalderhærer sammen i et forrykende slagsmål. Kan bisko-pens bondehær stå imot kongens soldater?

DELTAKENDE GRUPPER

Frilansene

Frilansene er en kulturhistorisk institusjon for europeisk middelalder med vekt på perioden 1397–1434. De driver historisk forskning, aktivitet og formidling. Frilansene har fire virkeområder: Rytteri, Fotsoldater, Bueskyttere og Kanonskyttere.

Frilansene ønsker seg flere medlemmer! Er du interessert, ta deg en tur ned i leiren deres.

Vikingleir

I europeisk tradisjon er vikingtida en del av middelalderen. Ved Løtenbygningen kan du besøke Vikingleiren. Her finner du Mjøsen Lange, Kappvikingene, Fjærflokofallfolket og andre løse vikinger.

I leiren deres kan du se mange håndverkstradisjoner fra vikingtiden: Treskjæring, grenvev, brikkevev, nålebinding og sølvsmiing. De demonstrerer hvordan man lager pyntebånd med slynger og plante-farger garn. Garnet de brukte var av ull. Ulla måtte først spinnes. Vikingene viser fram både spinning med håndtein og karding. Publikum kan også få prøve seg. Velkommen inn i en levende vikingleir!

Mjøsen Lange og Olav Kvite

Hos vikingene kan du bli med ut og

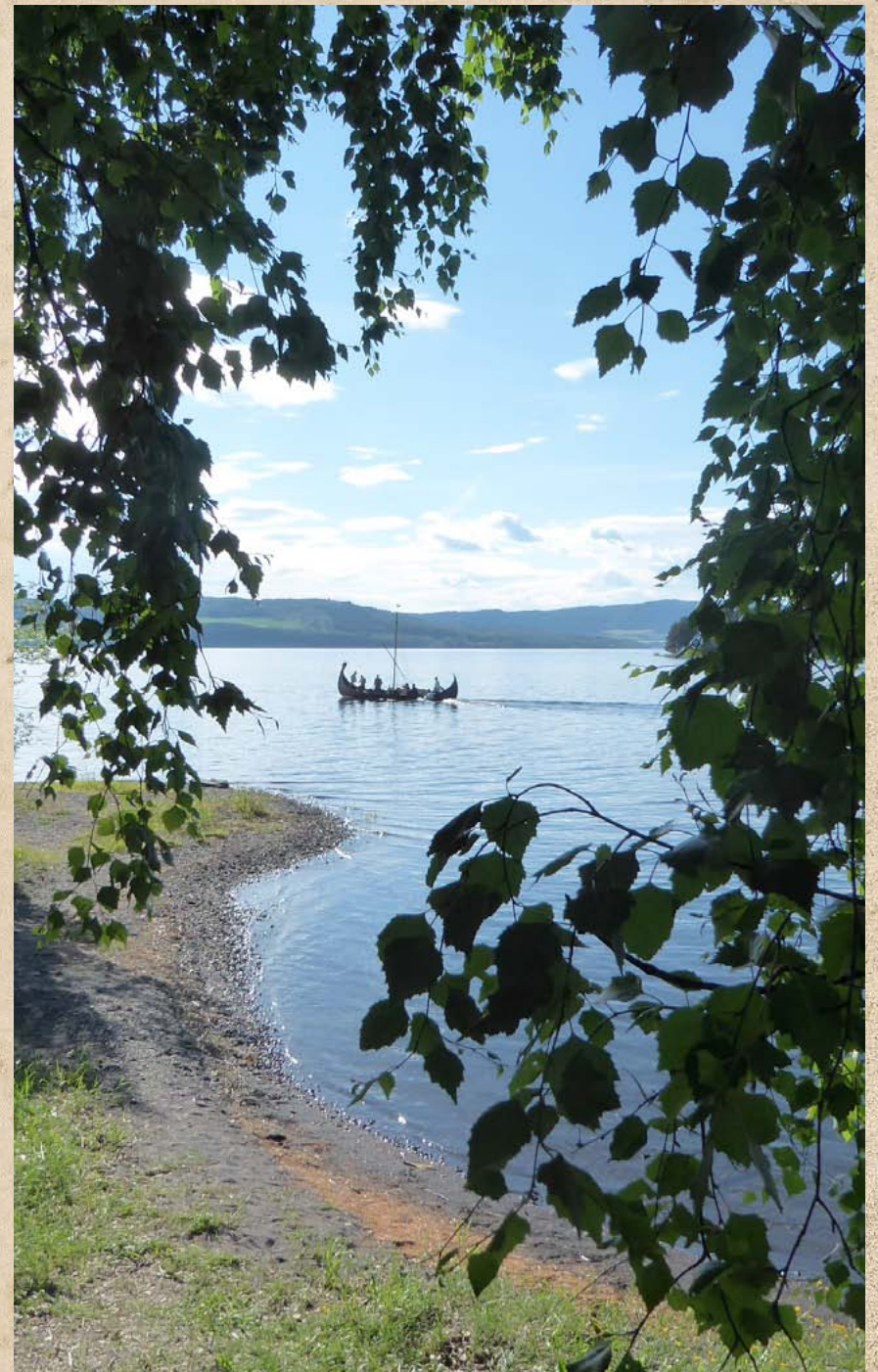

ro et ekte vikingskip. Både Mjøsen Lange og Olav Kvite har gjort strandhugg på Domkirkeodden, og alle som er barske nok, kan få prøve seg ved årene.

Det Søndenfjeldske Frivillige Musqueteer Corps

Foreningen ble stiftet i forbindelse med 175-års jubileet for Grunnloven i 1989. Tidlig 1800-talls militærhistorie var da grunnlaget. Senere har Corpset bygd opp en avdeling for tidlig 1600-tall, tidlig 1700-tall og nå også en lanseknekt avdeling, tidlig 1500-tall. De formidler, belyser og levendegjør norsk, militær kulturhistorie under dansketiden.

Under festivalen stiller de med leir ved hovedinngangen, og blir å se rundt omkring på området i sine flotte 1500-talls rustninger.

Hirdsamling

Kongshirden hadde sine egne møter, eller hirdstevner, der man avgjorde saker mellom kongen og hirdmennene, og mellom hirdmennene innbyrdes. Her på Hamar samles mange av blankvåpenggruppene i Norge til Hirdsamling og trening. De øver seg på bakholdsangrep i skogen, beleiring av borg, kamp i åpent terreng og mye mer.

Du kan møte dem rundt omkring på området under hele festivalen. Hirdsamlingen i år består av Kongshirden 1260, Friknektene, Ulinsaker, Bispelieden, Vikverir, Vingulmark, Ordo Ignis, Kongshirden 1308, Gotlendingene og Frilansene.

Castra Vita

Våre tyske riddervenner besøker festivalen for niende gang. Ta en tur ned i leiren deres og se hvordan en ridder på hærtog bodde! De har med

seg både håndverkere og våpenføre krigere som ikke er redde for å svinge sverdet!

Middelalderforeningen

Er du interessert i historie, håndverk, mattradisjoner, skikk og bruk, eller annet som har med middelalderen å gjøre, er dette foreningen for deg.

De møtes fast en gang i måneden på Domkirkeodden for sosialt samvær, draktsøm, foredrag om konger og riddere, matlaging og mye mer. I sommerhalvåret møtes de jevnlig på storjordnet for å skyte med pil og bue.

Foreningen er et fast innslag på Hamar middelalderfestival med leir og bueskyting for publikum.

Arte Factum

Danskene i Arte Factum har vært faste gjester på festivalen siden 2008. De holder vanligvis til på Spøttrup middelalderborg i Danmark. På Hamar kan du finne dem på Klosterjordnet hvor de holder på med håndverk av ymse slag. De er pratsomme av seg, så her kan du få svar på alt du lurar på og mere til.

Stemningsskapere

Gjennom mye av våren har små og større stemningsskapere ladet opp mot festivalhelga. Disse vil glede, og kanskje forferde, publikum med sine historiske figurer og opptrinn.

Stange Husflidslag

Tradisjonen tro viser Stange husflidslag brikkevev, skinnfellsøm og bruk av snorhjul fra sin faste plass i Bispestredet. De gleder seg like mye til disse dagene hvert år!

De Munnfulle

Teaterprosjektet De Munnfulle består av unge skuespillere fra Vest-

fold under ledelse av Anja Boman. De er faste gjester på festivalen. Du finner dem rundt omkring på området, hvor de setter farge på festivalen med flagg og faner.

Dansekompaniet Extend

Unge, entusiastiske dansere fra Extend – Art of Dance blir å finne der du minst venter det. La deg sjarmere av ung danseglede på middelaldervis!

Turnekompaniet

Jonas, Anders, Sjur og Peter Kippersund er årets Herolder og blir å finne rundt omkring på markedet! Høyropende og høyrøstede geleider de oss gjennom årets program.

Pilegrimssenter Hamar

I middelalderen var Hamarkäupangen og Domkirken en viktig stopp langs pilegrimsveien til Olav den Helliges grav i Nidaros. Den gangen

var det munkene i klosteret som stod for forpleining av pilegrimene.

Også i dag er det mange som går pilegrimsveien til Olavs grav. Munkene er ikke her til å ta seg av pilegrimene lengre, men Pilegrimssenteret tilbyr både overnattingsplass og gode råd på veien. På festivalen kan du møte dem på markedet!

MAT OG DRIKKE

Vertshuset «Den gyldne Odde»

Vertshuset serverer ekte middelaldermat med tilbehør og drikke. La ganen forføres av saftig, langstekt gris eller middelalderpølser laget på vår egen hemmelige oppskrift.

Er du vegetarianer kan vi friste med våre berømte grillede rødbeter.

Jomfru Karines Ølstue

Fredag kveld blir det fest for almuen i Ølstua. Etter en lang arbeidsuke samles borgere og bønder, biskoper og skjøger, steinhoggere og smeder for å feire at uka er omme.

I Ølstua byr skjenkemesteren på øl og mjød, mens smeden utfordrer alle til håndbak. Mens mørket senker seg, kan du la deg forføre av heftig sekkepipemusikk fra jentene i Idisi, mens Magikeren Arkadia tar deg med inn i en verden full av mystikk og undring, ispedd en stor porsjon humor.

De glade sangerne i Musicantus

underholder deg med lystige middelalderske vertshussanger, og gjøglerne i Trix får opp latterdøra di.

Kvelden avsluttes med vilter musikk fra de spinnville, gale gutta i Ramashang. Hvem vet, kanskje byr de til og med på et brennhett lite middelaldersk strippeshow?

Lørdag og søndag kan du fortsatt leske strupen med mjød, øl, vin og andre forfriskninger. Her blir det liv om kveldene når musikerne, fortellerne og gjøglerne inntar scenen!

Venneforeningen

Redder den kaffetørste! Domkirkeoddens venner er våre trofaste medhjelpere under festivalen og har som mål å fremme interessen for Domkirkeodden. Venneforeningen finner du ved Drengestua!

«Biskop Mogens Bistro»

Er du småsulten? Stikk innom grillen i Bispestredet, hvor du kan nappe med deg et kyllinglår eller en ekte middelalderpølse i farten!

Biskopens marked og håndverk-erne på markedsplassen

Til markedet kommer kjøpmenn og formidlere fra mange land. Her finnes det noe for enhver smak: Håndstøpte knapper og spenner, middelalderklær, brente mandler, kandiserte epler, keramikk, skinnarbeider, et bredt utvalg smykker, håndsmidde sverd og ellers det mest tenkelige og utenkelige som man finner på et middelaldermarked.

På markedet finner du både kjente fjes, som Mandel-Mike, og en god håndfull nye spennende kjøpmenn. Mange av dem er håndverkere og demonstrerer gamle teknikker.

Fra museets magasin

Vareplombe

I middelalderen ble tekstiler av ull, silke og lin produsert i Nord-Europa og innkjøpt til Hamar kaupangen.

Trolig sto Hamarbiskopen bak innkjøpene av luksusvarene. Tekstiler var en del av lønningen til biskopens folk og en verdifull gave.

Blyplomben forseglet hver klesrull, og stemplene på den viste varenes opphavssted. Våre 160 vareplomber forteller at tekstiler fra 14 ulike byer i Europa kom til Hamar kaupangen.

Vareplomben på bildet er fra Leiden i Nederland.

❧ Takk til vaare sponzorar ❧ og samarbeidspartnere:

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

Hamar kommune

MAXI

HA

SpareBank 1
ØSTLANDET

 Flagstad A/s

*Hamar
Bussreiser*

Fotografer:

Berit Fjæstad, Barbro Fjæstad, Mailind Solvind Mjøen,
Maja Hassel, Signe Marie Johnsen, Donna Kastrati, Øyonn Skjæveland,
Jane Trolle, Mari Akersveen, Jens Haugen, Robin Cornel Berntsen,
Tor Arild Bækkeli, John Kristian Fjeld, Andreas Roksvåg,
Åsmund Skjæveland og Domkirkeoddens fotografer

Mjösa

Domkirkeodden anno 2018

Arrangør: Anno Museum, avdeling Domkirkeodden.

Grafisk design: Jørgen Rogne.

Forsidefoto: Jens Haugen.

Trykk: Flisa trykk